

ІДЕЯ «ПОЗИТИВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БІЗНЕСУ» В ЕКОНОМІЧНІЙ МОДЕЛІ ЯПОНІЇ 1930-Х РР. ЗА ЛІДЕРСТВА Е. ШІБУСАВИ

*Анастасія Русланівна Поліщук
ВНЗ «Університет економіки та права
«КРОК» Україна*

*Ірина Петрівна Соколовська
<https://orcid.org/0000-0003-4833-8337>
ВНЗ «Університет економіки та права
«КРОК» Україна; кандидат
економічних наук, доцент*

Сучасний економічний розвиток значною мірою залежить від сприятливих інституційних рамок та культурного середовища, які заохочують інвестиції талантів і ресурсів у комерційні підприємства. Шібусава Ейічі (1840–1931), видатний фінансист і промисловець Японії, вважав що економічна трансформація країни потребує прихильного ставлення уряду до комерції, яка була такою ж необхідною, як інновації в технології та ділові практики.

Окремі факти біографії, що сформували особистість Шібусави Ейічі: народився у 1840 р. в селі Чіарай (нині — місто Фукая). Походив із селян, вислужився до самураїв. У часи реставрації Мейдзі працював помічником у міністерстві фінансів, був радником міністра Іноуе Каору. Після державної служби зайнявся підприємництвом, був співзасновником і головою багатьох японських фірм та організацій: Першого державного банку (1875 — 1916), Фізико-хімічного інституту, Токійської біржі, Імперського готелю (1907 — 1909) тощо. Очолював ряд освітніх закладів: школу Нішью (нині — університет «школа Нішью»), Комерційно-юридичний лекторій, Окурську торговельну школу [1].

Е. Шібусава був прогресивним лідером свого часу та виступав за скасування архаїчних соціальних норм, які вимагали від людей виявляти надзвичайну пошану до чиновників. Така суспільна система заохочувала зловживання владою, водночас перешкоджаючи людям розвивати свої таланти та здібності. Шібусава зазначав: «Для того, щоб урядовці та народ об'єдналися у прагненні збагатити націю, необхідно знищити звичай поважати чиновників і зневажати людей. Це має бути зроблено, щоб настала нова ера».

Під час модернізації Японії (епоха Мейдзі 1868–1912 р.р.) урядові олігархи та бізнес-лідери зробили економічне зростання національним пріоритетом, щоб конкурувати із західними державами. Численні подорожі Європою переконали Шібусаву у тому, що національне процвітання Японії потребує більш енергійного розвитку підприємництва у приватному секторі. Шібусава заснував Перший Національний Банк, *бажаючи просувати бізнес і структуру акціонерного товариства, щоб конкурувати з цивілізованими країнами. Він гостро відчував потребу показати, як підприємства, побудовані за акціонерною моделлю, можуть підвищити продуктивність усіх галузей промисловості, і вклав усі свої зусилля, щоб пояснити це тим, хто хотів триматися старого.*

Проте освоєння іноземного досвіду не витісняло національну ідентичність, а визначалося політичними цілями під контролем правлячої еліти (на основі формули «японський дух – західна техніка»). Очевидним було прагнення влади захистити традиційні цінності від надмірного проникнення іноземного впливу. В основу оновленої державної ідеології було покладено поняття «кукутай» - специфічну японську концепцію державної спільноти, яка об'єднувала владу, японський народ і Японські острови в єдине органічне ціле, підкреслювала унікальний характер держави і народу Японії [2]. *За тих часів почали активно розвиватися підприємницькі об'єднання, особливо великі корпорації та групи підприємств. Японці починали розуміти свою ідентичність та використовувати її при створенні власного бізнесу.*

Е. Шібусава був переконаний у тому, що бізнес має бути не лише успішним, а й зобов'язаний служити національним інтересам. Тому застерігав підприємців від гонитви лише за прибутком та проголошував ідею «єдності моралі та економіки», дотримання бізнес-етики, що відповідає принципам конфуціанської філософії. Це допомогло укріпити ідеї конфуціанського капіталізму, головною з яких була єдність підприємницької та суспільно-корисної діяльності, служіння колективним національним інтересам країни, в якій вони ведуть свій бізнес [3]. Саме у цьому, на наш погляд, полягає глибинна сутність ідеї «позитивної ідентичності національного бізнесу». За заслуги у економічній царині Е. Шібусаву вважають «батьком японського капіталізму».

Крім цього, Е. Шібусава розробив власну філософію менеджменту, що базується на філософських принципах Конфуція. Вважається, що запорукою успіху є не потогінна система, а гармонійно, чітко і добре прорахована організація виробничих процесів та комфортних умов для працівників. І до сьогодні у корпоративній культурі управління в Японії досить поширеною

є практика залучення навіть пересічних співробітників до обговорення планів, новинок, концептуальних ідей, які потім передаються керівництву. На думку сучасних японських менеджерів, кожен співробітник має відчувати, що саме його віддана праця стала запорукою успіху компанії у цілому [4].

Висновок. Шібусава Ейічі є одним з видатних фінансистів і промисловців у сучасній японській історії. На прикладі його життя та діяльності можна дослідити виклики, пов'язані із залученням іноземного капіталу до Японії, де гонитва за прибутком вважалася нижчою за гідність самурайської еліти.

Е. Шібусава був піонером у заснуванні корпоративного бізнесу в Японії, що сприяло економічному розвитку країни. Проте, насамперед, Шібусава був соціальним підприємцем, його метою було не індивідуальне збагачення, а соціально-економічна розбудова Японії на основі непорушності національних інтересів [4]. Прагнучи досягнути позитивної ідентичності японських підприємців, Шібусава вважав, що бізнес, уряд, торгові асоціації та освітні установи можуть і повинні виконувати важливу роль у створенні продуктивної та гуманної економіки, що базується на захисті національних інтересів. *Поєднання зазначених факторів допомогло відбутися «японському економічному диву» та зробити країну однією з лідерів світу.*

Ключові слова:

Шібусава Ейічі, конфуціанський капіталізм, національні інтереси, позитивна ідентичність національного бізнесу

Список літератури

1. Shibusawa Eiichi and the Merger of Confucianism and Capitalism in Modern Japan. Education about Asia. Online archives. URL:<https://www.asianstudies.org/publications/eaa/archives/shibusawa-eiichi-and-the-merger-of-confucianism-and-capitalism-in-modern-japan/>
2. Городня Н. Специфіка суспільно-економічної моделі Японії та її еволюція в умовах глобалізації// Дослідження світової політики: Збірник наукових праць. Київ. 2006. Вип.34. С.198-219 https://www.researchgate.net/publication/337317949_Specifika_suspilno-ekonomichnoi_modeli_Aponii_ta_ii_evolucia_v_umovah_globalizacii#fullTextFileContent

3. Sagers John H. (2018) Confucian Capitalism: Shibusawa Eiichi, Business Ethics, and Economic Development in Meiji Japan. URL: DOI: 10.1007/978-3-319-76372-9
4. Корсуновський С. Що таке капіталізм з японськими особливостями. *Дзеркало тижня*. 25 серпня 2021. URL: <https://zn.ua/ukr/international/shcho-take-kapitalizm-z-japonskimi-osoblivostjami.html>
5. Пушкарук Н. Як Японія бачить світ і своє місце в ньому? *День*. 2018. №5. URL: <https://day.kyiv.ua/article/svitovi-dyskusiyi/yak-yaponiya-bachyt-svit-i-svoeye-mistse-v-nomu>